

Protestantse Gemeente

Maas-Heuvelland

Gemeenteprofiel

Juni 2011

1. Grensgemeente in de startblokken, protestant in een katholieke omgeving¹

De gemeente Maas-Heuvelland is op 24 juli 2009 ontstaan door samenvoeging van de voormalige gemeenten van, in alfabetische volgorde, Maastricht, Vaals/Gulpen en Valkenburg/Meerssen. Drie gemeenten met ieder een eigen geschiedenis en traditie worden omgevormd tot één gemeente met drie kernen. Wat kernen precies zijn en hoe een en ander organisatorisch wordt vormgegeven is aangegeven in §2; elementen voor het beleid dat we willen voeren zijn geschetst in §3. De uitdaging voor de toekomst is deze inmiddels goedgekeurde en vastgestelde organisatie gestalte te geven.

Als protestanten zijn wij een kleine minderheid (ca. 1%) in het overwegend rooms-katholieke Limburg. Het buitenland is steeds vlakbij en een deel van onze leden woont over de grens. Oecumene en contacten met buitenlandse kerken in de Euregio zijn dus belangrijk. Onze geringe omvang leidt ertoe dat organisatievormen en oplossingen, zoals bv. vastgelegd in de kerkorde, die goed werken in een overwegend protestantse omgeving met grote gemeenten hier niet altijd passen. Soms moeten creatieve oplossingen worden bedacht die uitstekend sporen met de geest van de kerkorde maar minder met de letter. Creatief en soepel handelen is dus een must. Verder is een groot aantal leden van onze gemeente gemengd gehuwd; oecumene is dus ook van belang binnen de gemeente.

Achtergrondinformatie over onze gemeente en haar geschiedenis is gegeven in bijlagen A en B. Bijlage C geeft een schets van het wonen in Zuid-Limburg. Veel informatie staat ook op onze website www.maas-heuvelland.nl

2. Organisatie².

2.1. Één gemeente met drie kernen. De Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland bestaat uit drie kernen t.w. de kern Maastricht, de kern Vaals-Gulpen en de kern Valkenburg-Meerssen. Omdat het woord “kern” in kerkorde en ordinanties niet voorkomt geven we eerst aan wat er mee bedoeld wordt. Het woord is ingevoerd bij de samenvoeging van 2009. De hoofdreden voor deze samenvoeging was dat het door het dalend ledental steeds moeilijker werd drie volledige kerkenraden in stand te houden. Dit menskracht probleem leidde tot de idee een aantal dingen, zowel beheersmatige als beleidsmatige zaken, samen te gaan doen, bv. het beheer van de gebouwen, de financiële- en ledenadministratie, de kerkberichten, PR, website, preek- en collecteroosters, bijdragen in landelijke diaconale projecten, het maken van beleidsplannen en begrotingen. Ten einde dit mogelijk te maken werden de drie voormalige gemeenten samengevoegd. De nieuwe Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland nam alle bezittingen, rechten en plichten van de drie voormalige gemeenten over en de beheersmatige en beleidsmatige zaken werden uit het takenpakket van de raden van de voormalige gemeenten gelicht en overgeheveld naar

¹ Voorblad: v.l.n.r. St-Jan in Maastricht, N.H. kerk Vaals, Kloosterkerk Valkenburg en Toeristenkerk Gulpen.

² Voor details zie Plaatselijke regeling ten behoeve van het leven en werken van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland, vastgesteld 19-01-2011 en te vinden op onze website <http://maas-heuvelland.protestantsekerk.net/> onder actueel.

de kerkenraad van de nieuwe Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland. De voormalige gemeente heet voortaan “kern” en heeft een “kernraad”.

De omvang van onze gemeente is gegeven in Tabel 1. In Maastricht staan naar schatting 364 studenten ingeschreven. Ze hebben een eigen studenten predikant en zijn meestal doopleden. Aftrekken levert de omvang excl. studenten (cursief). Onder de 564 “overige leden” zijn 223 katholieke partners.

Tabel 1. Ledentallen per 1-1-2011, cursief zonder studenten.

	Pastorale eenheden	Totaal leden	Doopleden	Bel. leden	Ov. leden
Maastricht	1278 <i>914</i>	1628 <i>1264</i>	845 <i>481</i>	393	390
Vaals-Gulpen	190	301	89	105	107
Valkenburg-M	160	256	97	92	67
<i>Totaal</i>	1628 <i>1264</i>	2185 <i>1821</i>	1031 <i>667</i>	590	564

De samenvoeging van 2009 biedt een gedeeltelijke oplossing voor het probleem van de beperkte menskracht. Echter, zoals bij elke fusie, zijn er ook bij deze samenvoeging, zeker in het begin, allerlei complicaties die zoveel tijd en aandacht vragen dat het eerder genoemde voordeel gedeeltelijk te niet wordt gedaan. Er moet dus meer gebeuren: de organisatie vereenvoudigen, de vergaderlast minimaliseren, efficiënter gaan werken en meer mensen erbij betrekken door een manier van werken te kiezen die aanlokt in plaats van afstoot; dit laatste is uitgewerkt in § 3.1.

2.2. Kernraden. Elke kern heeft een kernraad. De kerkenraad (§ 2.3) heeft de uitvoering van de erediensten en het pastorale, diaconale en jeugdwerk in de kern aan de kernraad gedelegeerd, voor details zie Bijlage B. Beheersmatige zaken worden buiten de kernraad gehouden en behartigd door het CvK dat deel uit maakt van de kerkenraad³. De kernraad concentreert zich dus op het wezenlijke van de kerk: mensen, eredienst, pastoraat, diaconaat en jeugd. Vanuit de gemeenteleden in de kernen gezien is er dus t.a.v. pastoraat en eredienst weinig veranderd. De kernraad bestaat uit een predikant, de ouderlingen en diakenen van de kern en medewerkers zoals voor kindernevendienst, e.d.; gezien de taakstelling is denkbaar dat de predikant de kernraad voorziet. De raad is klein en slagvaardig, men kent elkaar goed en verstaat elkaar met een half woord; een formele vergadercyclus is waarschijnlijk niet nodig.

2.3. Kerkenraad. De gemeente als geheel wordt geleid door de kerkenraad, bestaande uit de (alle) ouderlingen en diakenen van de drie kernen, de predikant(en) en de ouderlingen van het college van kerkrentmeesters. Het gaat om ca. 16 personen waarbij een kleine kern ca. 3 en Maastricht ca. 6 ambtsdragers heeft. Met 2 predikanten, een voorzitter en een scriba kom je op 3+3+6+2+2= 16. De dagelijkse leiding berust bij een, uit deze kerkenraad samengesteld, moderamen (ca. 5 personen). Dit volgt wat er in de kernen gebeurt en legt eventuele vragen en verschillen van inzicht voor aan de kerkenraad. Elke ambtsdrager heeft dus een

³ Ouderling-kerkrentmeesters kunnen dus uitsluitend lid zijn van de kernraad in hun hoedanigheid als pastorale ouderling.

dubbelrol: als lid van de kernraad is hij verantwoordelijk voor het uitvoerende werk in de kern, als lid van de kerkenraad voor het beleid van de gemeente als geheel. Deze raad is verantwoordelijk voor de gehele gemeente en kan besluiten nemen die diep kunnen ingrijpen in de individuele kernen. Dat kan alleen verantwoord gebeuren als de ambtsdragers zich niet alleen gedragen als representant en/of voorvechter van de eigen kern maar voldoende weten van de andere kernen en zich daar mede verantwoordelijk voor voelen. Voor de predikanten is het daarom gewenst niet alleen voor te gaan in de eigen kern maar ook regelmatig in de andere kern(en) zodat zij die leren kennen en door die kern(en) gekend worden (zie §2.4). Hetzelfde voor de andere ambtsdragers: zij moeten hun gezicht laten zien in andere kernen en weten wat daar speelt.

Omdat het aantal ambtsdragers geringer is dan voorheen wordt de manier van werken aangepast; de ambtsdrager wordt minder de uitvoerder en meer de coach van groepen vrijwilligers. T.a.v. het pastoraat willen we conform Ord. 8.4.3 dat alle gemeenteleden naar elkaar omzien waarbij de ambtsdragers stimuleren, toerusten en ondersteunen. Verder, met één diaken in een kleine en twee in een grote kern zullen er niet-ambtsdragers moeten worden ingeroosterd, ook voor bv. de diaconale ondersteuning van de avondmaalsviering. Niet-ambtsdragers, de z.g. dienstdoende gemeenteleden, worden aangesteld om de kerkenraad tijdens de erediensten te vertegenwoordigen.

De drie kernen vormen samen één gemeente. De kern heeft een grote, maar niet absolute vrijheid binnen de gedelegeerde taak. Gevoelige besluiten zal men vooraf bespreken met moderamen en / of kerkenraad ten einde te voorkomen dat de kerkenraad besluiten van een kernraad moet terugdraaien.

Wat de werkverdeling betreft: de uitvoering van pastoraat, erediensten, diaconaat en jeugdwerk ligt in de kern; de kerkenraad heeft daar geen directe bemoeienis mee. Hij houdt zich bezig met beleid, beheer, ondersteuning van de kernraden en toezicht.

2.4. Werkverdeling predikanten. Beiden zijn verbonden aan de Gemeente Maas-Heuvelland; één is verantwoordelijk voor pastoraat, erediensten, diaconaat en jeugdwerk in Maastricht; de ander voor hetzelfde in het Heuvelland. Men gaat ca. 2/3e van de beschikbare zondagen voor in de eigen kern(en) en voor de rest in de andere kern(en). Overwogen wordt de eigen predikanten twee diensten achter elkaar te laten verzorgen (één dienst in Valkenburg/Meerssen en de andere dienst in Vaals/Gulpen) zodat elke predikant 24 keer per jaar voor gaat in de eigen kern(en). Immers, na aftrek van vakantie en vrije zondagen zijn er 36 zondagen beschikbaar, waarvan 24 voor de eigen kern(en) en 12 voor de andere kern(en). Momenteel (zomer 2011) bekijkt een klein werkgroepje de praktische uitvoerbaarheid van dit idee.

Beide predikanten zijn lid van de kerkenraad en van het moderamen. Voor de werkzaamheden t.b.v. de gemeente als geheel wordt door de kerkenraad en de predikanten een werkverdeling gemaakt. Het gaat hierbij in eerste instantie om zaken als kerkenraad en moderamen, de afvaardiging naar de classis, andere bovenplaatselijke kerkelijke lichamen of de Euregio. Indien blijkt dat een van de predikanten speciale capaciteiten heeft voor bv. vorming en toerusting, muziek, cabaret, toneel, verpleeghuizen, catechese, jeugdwerk, etc. zal hij of zij t.a.v. zo'n punt kernoverschrijdend kunnen werken.

2.5 Overige organen. De gemeente kent nog de volgende organen: de gemeentevergadering, één College van Diakenen (CvD) en één College van Kerkrentmeesters (CvK). De laatste zijn opgezet conform de kerkorde en ordinaties en dus niet anders dan elders. Daarnaast zijn er werkgroepen die naar behoefte voor bepaalde of onbepaalde tijd door de kerkenraad, kernraad, CvD of CvK worden ingesteld.

2.6. Waarom geen wijkgemeente model? Bij wijkgemeenten zijn, net als bij ons, de beheerszaken bij de algemene kerkenraad gelegd, maar voor het overige (beleid/ benoemen ambtsdragers, etc.) zijn de wijkgemeenten meestal zeer zelfstandig. Wij hebben er voor gekozen om ook het ontwikkelen van beleid en het benoemen van ambtsdragers gezamenlijk te doen in de kerkenraad. Het in § 2.1 genoemde gebrek aan menskracht is immers niet beperkt tot beheer, administratie, e.d..

2.7. Implementatie. De huidige organisatiestructuur is vastgesteld per 19 januari 2011. Dat wil niet zeggen dat we al gewend zijn om volgens deze structuur te werken; de verschillen met het verleden zijn immers aanzienlijk.

3. Beleid. Hoewel er nog geen formeel beleidsplan gereed is zijn een aantal onderdelen inmiddels uitgekristalliseerd.

3.1. Betrek meer gemeenteleden bij het werk in de kerk. Het belangrijkste is dat we af willen van iets wat bij ons en in veel kerken zichtbaar is: het kerkenwerk wordt gedragen door een (klein) deel van de gemeente terwijl een omvangrijke rest nauwelijks mee doet. Ietwat zwart/wit: de kerkenraadsleden worden gerekruteerd uit dat kleine deel, men meent dat er weinig of geen andere mensen beschikbaar of geschikt zijn, men blijft soms jarenlang in touw terwijl een reservoir aan potentiële kerkenraadsleden niet wordt aangeboord. Dit willen wij doorbreken en we willen het veelkleurige geheel van allerlei soorten mensen die de kerk herbergt inschakelen. Dit impliceert een verandering van houding en een beleid dat over een aantal jaren zeer consequent moet worden doorgevoerd. Aandachtspunten daarbij zijn:

a. *Accepteer de verscheidenheid.* Dit is misschien wel het moeilijkste: interesse hebben en tonen in gemeenteleden die in een voor jou onbekende wereld leven. Deze gemeenteleden accepteren en serieus nemen is een zelfde soort uitdaging als Paulus stelde aan Filémon en Onésimus.

b. *Accepteer de verschillende “snelheden”.* Veelal zijn ambtsdragers gepensioneerd met aanzienlijk meer tijd dan bijv. tweeverdieners, al of niet met jonge kinderen. Wil je de laatste er bij betrekken, dan zal de oudere generatie zich moeten aanpassen. Ook moeten we accepteren dat de jongere generatie, hoe meelevend ook, soms niet in staat is aan alle activiteiten van de traditionele kerk mee te doen; we moeten andere manieren bedenken om hen er bij te blijven betrekken. Zoals we dat ook doen voor ouderen die, slecht ter been, niet meer in de kerk kunnen komen.

c. *Efficiëntie.* Mensen die gewend zijn efficiënt te werken worden vaak afgestoten door het imago dat kerkenraden terecht of onterecht hebben. Als voorbeeld hoe het zou moeten: bij een belangrijk besluit wordt elk kerkenraadslid ruim van te voren en volledig geïnformeerd. In de bespreking wordt een rondje gemaakt waarbij ieder

zijn/haar mening geeft, daarna wordt er beslist en aan die beslissing zit iedereen vast, ook degenen die hun beurt voorbij hebben laten gaan. Geen mening geven om later de handen vrij te hebben is er niet bij, net zo min als punten onvoorbereid “in de groep gooien”. In ons geval worden besluiten zorgvuldig voorbereid door het moderamen, al of niet na inschakeling / consultatie van anderen. De scribe houdt een lijst bij van belangrijke besluiten en elke nieuwe ambtsdrager krijgt die als instructie mee. Zo wordt voorkomen dat meerdere malen hetzelfde wordt besproken. Er zit ook aan vast dat je voor deze (leidinggevende) functies minimum eisen stelt en handhaaft; en “niet geschikt = niet voordragen / benoemen”, ook als er op dat moment geen andere kandidaat is. Kortom, probeer zo te functioneren dat mensen met capaciteiten niet met een boog om de kerkenraad heen lopen maar er aan mee willen doen.

d. *De 4(8) jaars termijn.* Ambtsdragers dienen soms jarenlang achtereenvolgend omdat er geen andere geschikte opvolger zou zijn. Soms is dat zo, maar meestal is het gevolg van deze houding dat de rest van de gemeente het wel goed vindt. Als we ons aan de Ord. 3.7 houden wordt de situatie gezonder:

i) aftreden volgt gewoon uit de afgesproken regels en staat los van jouw functioneren
ii) de kerkenraad kan niet achterover gaan zitten maar moet actief en breed gaan zoeken

iii) door meer te rouleren komen veel meer gemeenteleden aan bod en krijg je een mondiger en pastoraal bekwaamere gemeente waarin men elkaar veel beter kent

iv) mensen worden niet afgeschrikt door de duur van de functie want ze zien dat ambtsdragers na enige jaren worden afgelost.

Dus, moderamen / kerkenraad werken met een roulatieplan en zoeken actief naar nieuwe ambtsdragers met als uitgangspunt “4 jaar tenzij”; er wordt ook nagedacht of en hoe we de grote groep van katholieke partners zouden kunnen inzetten.

Overigens kunnen mensen die hun ambt neerleggen gewoon doorgaan met het “ambt aller gelovigen” en hun bijdrage blijven leveren aan het gemeentewerk. Interessant is bv. wat de kerkorde in Ordinantie 8.4.3 zegt over het pastoraat: “De herderlijke zorg... krijgt gestalte in het leven van de leden van de gemeente, die worden opgewekt tot omzien naar elkaar en naar anderen die dit behoeven, als ook in de pastorale arbeid die door en onder leiding van predikanten en ouderlingen wordt verricht”. De klassieke vorm van pastoraat (door predikant of ouderling) staat zelfs op de tweede plaats; zie ook boekje “Vormen van Geloof” van Ds. Reijer de Vries.

e. *Flexibiliseer / differentieer de taken.* Als iemand weinig tijd heeft, geef dan een gerichte, minder omvangrijke taak. Als iemand geen kans ziet vergaderingen bij te wonen, verzin dan methoden om hem toch zijn inbreng te laten leveren.

f. *Diakenen.* De oorspronkelijke taak van diakenen was pastoraal en materieel ondersteunend. Dat materiële is grotendeels overgenomen door de sociale voorzieningen van de overheid. Overweeg de scheidslijn tussen pastoraat en diaconaat gedeeltelijk te doen vervagen zodat diakenen en ouderlingen samen optrekken.

3.2. De rol van de financiën. Bij de opzet van de huidige beroepingscommissie werden we geconfronteerd met de vraag hoe het aantal predikanten in onze gemeente moet worden bepaald: op basis van de behoefte of van het beschikbare geld. Het laatste is gemakkelijker meetbaar dan het eerste; de verleiding is dus groot het beschikbare geld als leidraad te kiezen en dat gebeurt dan ook vaak. De predikant

wordt hiermee in feite sluitpost van de begroting en je moet vrezen dat zulks leidt tot een neerwaartse spiraal die eindigt op NUL. Immers, als een goede wijngaard te weinig opbrengt en het aantal “arbeiders” alleen al daarom wordt verminderd zal de volgende opbrengst nog minder zijn, enz., enz.. We hebben daarom gekozen uit te gaan van de behoefte en geprobeerd die vast te stellen. Door na te gaan wat onze 1700 collega gemeenten in Nederland doen, verkrijg je kentallen voor het aantal gemeenteleden of het aantal adressen (pastorale eenheden) per full time predikant (fte). Deze getallen geven concreet aan wat men in Nederland feitelijk doet en betaalt. Het eerste kental leverde, voor ons geval, een behoefte op van 1.73 fte, het tweede (aantal pastorale eenheden) 2.23 fte; met als gemiddelde 2 fte. Volgens de vigerende begroting en meerjarenraming zouden 2 fulltimers echter tot aanzienlijke tekorten leiden. Daarom heeft de kerkenraad aan het CvK gevraagd of door een andere prioriteitstelling alsnog op een verantwoorde manier een sluitende begroting met 2 fte’s mogelijk zou zijn. Dit bleek mogelijk.

3.3. Communicatie. Essentieel voor het bereiken van onze doelen is openheid en communicatie. Besluiten van de kerkenraad worden daarom zo volledig en snel mogelijk op onze website gezet (onder actueel) en daarna in het maandblad Kerkberichten (zie <http://maas-heuvelland.protestantsekerk.net/> subpagina “kerkberichten”) gepubliceerd. Ook wordt het beleid besproken op gemeente- en kernvergaderingen, de bejaardensoos, koffiemorgens, etc..

3.4. Externe gerichtheid. Het zich naar binnen keren van organisaties is de dood in de pot en dat geldt ook voor de kerk. Samenwerken met anderen die nieuwe ideeën en ervaringen binnen brengen is daarom essentieel. Vandaar dat de bestaande interkerkelijke samenwerking (zie bijlage B.9) wordt gekoesterd en we daarnaast zoeken naar een uitbreiding van de samenwerking met andere partijen. Voorbeelden daarvan zijn:

- Intensivering samenwerking met het studentenpastoraat: meer gezamenlijke diensten geleid door de studentenpastores en met inbreng van de studenten. Zo’n dienst op tweede kerstdag 2010 was een succes: er waren ca. 75 studenten en 30 gemeenteleden. De studenten pastor is momenteel Dhr. Arie de Fijter, voor details de website <http://www.tafelstraat13.nl/index.html> . Het contract met Dhr. de Fijter loopt binnenkort af maar de bedoeling is het te verlengen. Maastricht heeft een jonge maar inmiddels forse universiteit met ca. 14.000 studenten. Een extreem groot deel (in 2011 43 % van het totaal en het aandeel groeit nog steeds) komt uit het buitenland en kan dus niet terugvallen op een kerk thuis zoals bij universiteiten bevolkt door vooral Nederlandse studenten uit de regio. Daarnaast zijn er ca. 4000 studenten van HBO Zuyd die studeren op het conservatorium, de toneelschool, e.d. in Maastricht. De behoefte aan pastoraat onder de studenten is groot en we verwachten daarom dat de aanstelling van Dhr. de Fijter wordt gecontinueerd en aanzienlijk uitgebreid.

- Intensivering samenwerking met dienst Geestelijke Verzorging Academisch Ziekenhuis AZM. , zie <http://www.azm.nl/hetazm/inhetazm/DGV/>. Hier werken drie protestantse predikanten - waarvan twee aan onze gemeente verbonden - en drie geestelijke verzorgers van andere huize. Gepoogd wordt het contact te intensiveren, o.a. door een wekelijkse vertegenwoordiging van onze gemeente bij de oecumenische vieringen met patiënten. Doel is enerzijds hen te helpen maar anderzijds iets te leren van de vele medisch-ethische vragen die in zo’n academisch ziekenhuis leven.

- andere partijen: discussies met andere partijen zijn gestart; het is nog te vroeg hier details over te geven.

4. Financieel. Tabel 2 geeft de resultaten voor 2006-2010. Tot 2009 zijn ook de gegevens per kern weergegeven, daarna alleen de totalen. Voor de periode 2011 -2014 verwachten we, met 2 fulltime predikanten, een ongeveer neutraal resultaat.

Tabel 2. Gerealiseerde exploitatieresultaten 2006-2010, in €

	Maastricht	Vaals/Gulpen	Valkenburg/Meerssen	Totaal
2006	38447	-2802	-4670	30975
2007	25236	-9718	-8980	6538
2008	30016	-6977	-6408	16631
2009	-	-	-	32369
2010	-	-	-	9524

Bijlage A. Geschiedenis van de drie voormalige gemeenten.

A.1 Maastricht. Uit stukken van het Gerecht blijkt dat er rond 1530 reeds protestanten in Maastricht leefden. Ze werden vervolgd en dat veranderde pas na de inname van Maastricht door Frederik Hendrik in 1632. De Republiek der Verenigde Nederlanden nam de macht in de stad over en had een kerk nodig voor de protestantse soldaten, artsen, juristen, handelaars, etc., kortom voor iedereen die met de nieuwe machthebbers meekwam. Hiertoe werd de oorspronkelijk katholieke Sint Jan's kerk aangewezen, een monument uit de 14-de eeuw, zie <http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/view.jsp?content=2015>. Deze kerk was gebouwd voor de gewone parochianen uit de stad, die dan niet meer in de voorname Sint Servaas hoefden te kerken. De kerk was daarom eenvoudig van opzet (geen krans van kapellen en weinig zilver en goud) en er hoefde niet veel te worden veranderd. Op een paar kleine uitzonderingen na (1673 en 1674 bijvoorbeeld) hebben de protestanten sindsdien in de St. Jan gekerkt. Meestal werden ze 'hervormden' of 'gereformeerden' genoemd; tot 1816 waren die begrippen synoniem. De gemeente bestond vooral uit tijdelijke bewoners: mensen uit het Noorden die hier werk te doen hadden en na verloop van tijd weer weg gingen. Zo bleef de kerk een kerk van vreemdelingen, voorbijgangers en dat is min of meer zo gebleven tot op de dag van vandaag (zie B.10). Geleidelijk echter bleven er meer protestantse families in Maastricht wonen en nadat de stad, na de afscheiding van België in 1843, definitief en volwaardig bij Nederland ging horen, stabiliseerde de gemeente.

In het begin van de 20-ste eeuw kwam een nieuwe golf mensen uit het Noorden door werk in de mijnen en industrie, bij Rijkswaterstaat en andere overheidsdiensten. Zij brachten ook een nieuwe vorm van protestantisme mee: naast de Hervormde Gemeente ontstond de Gereformeerde Kerk, aan het Sterreplein. Deze kerk lag vlakbij het station, zodat gereformeerden uit het hele heuvelland op zondagmorgen met trein of bus naar de kerk konden komen. Maar vanaf de jaren 60 begonnen steeds meer gereformeerden zich af te vragen waarom ze niet konden kerken in de hervormde kerk in hun woonplaats. Zo werd Limburg het gebied waar de verschillende kerken al heel vroeg gingen samenwerken. Vanaf 1987 gingen in Maastricht de hervormden en gereformeerden samen op weg; eerst met drie dominees, twee hervormd en één gereformeerd, later met twee, één gereformeerd en één hervormd, elk een kant van de Maas. Vrij snel vroeg niemand meer naar een dominee van eigen 'kleur'. De Sterreplein kerk werd verkocht en iedereen kwam samen in de St. Jan. De naam van deze gefedereerde kerk werd: 'Reformatische Kerkgemeenschap Maastricht'. Op 1 mei 2004 werd de 'Protestantse Kerk in Nederland', PKN, een feit en 1 oktober 2004 werd in Maastricht de federatie omgezet in een fusie.

A.2. Vaals/Gulpen. De Protestantse Gemeente Vaals-Gulpen is, zoals meerdere gemeenten in de grensstreek, een toeristengemeente met een kleine actieve kern van eigen gemeenteleden. Ze ontstond in 2004 als voortzetting van de reeds decennia lang bestaande gefuseerde Hervormde Gemeenten van Gulpen en Vaals die in 1987 gefedereerd werden met de plaatselijke Gereformeerde Kerken.

Vaals: In het centrum, nabij de RK Kerk en op slechts 75 m van de Duitse grens, ligt de Hervormde Kerk. Deze is ontworpen door Pieter Post (architect stadhuis Maastricht). Het is de eerste voor de protestantse eredienst gebouwde kerk in Limburg. De kerk is voltooid in 1671, zie <http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/view.jsp?content=1816>. Aanleiding tot de bouw was de enorme toename van protestantse vluchtelingen uit de regio Aken en Eupen, waar vrijheid van godsdienst niet bestond. „Duits-Nederlands“ past nog steeds bij deze kerk. Tot in de vorige eeuw werd de eredienst uitsluitend in het Duits gevierd. Nu nog is er een maandelijks Duits-Nederlandse dienst om de band met onze Duitstalige gemeenteleden en gasten te versterken. 25 % van de inwoners van Vaals is Duitstalig. Net als in menige andere protestantse kerk in het zuiden zijn de bezoekersaantallen in de vakantieperiodes door de toestroom van toeristen aanzienlijk hoger dan in het laagseizoen. Speciale diensten, zoals de Duits-Nederlandse kerstnachtdienst, vormen daarbij duidelijke uitschieters. Bijzonder goede herinneringen bewaren we aan de herdenking van het 350 jarig bestaan van de N. H. Gemeente te Vaals in 1999, en de kort daarop volgende onthulling van een viertal gebrandschilderde vensters door de Commissaris der Koningin (de gouverneur) in Limburg.

In **Gulpen** staat, vlak bij de katholieke kerk en de Gulpener Bierbrouwerij, de Toeristenkerk,

gebouwd in 1965-66. De oude protestantse kerk, een z.g. Leopoldskerkje (één van de vier die door de protestantse Belgische koning Leopold I werden betaald) uit 1837, bood plaats aan max. 100 kerkgangers. Door de grote toeloop van toeristen in het zomerseizoen, werd dit aantal regelmatig overschreden, met name in de zomers van 1955-1966 toen er vaak meer dan 200 kerkgangers waren. Het Leopoldskerkje is inmiddels afgebroken. De bouwkosten van de Toeristenkerk zijn opgebracht door de eigen gemeente en door de Stichting Vriendenkring van de Toeristenkerk (zie B.11). De kerk biedt plaats aan zo'n 250 bezoekers, en hoewel het kerkbezoek sinds de bouw in de zestiger jaren duidelijk teruggelopen is, komt het toch nog af en toe voor dat de kerk bijna vol is. De eigen gemeenteleden vallen dan nauwelijks op tussen de vele gasten.

A.3 Valkenburg/Meerssen. Het begon in 1638 met een eerste voorganger in Valkenburg. Enkele tientallen jaren later kwam er ook een in Meerssen en ontstond de Hervormde Gemeente Meerssen. Daarna volgden vele bewegingen en samenvoegingen met Klimmen, Schimmert en Gulpen, totdat Valkenburg een zelfstandige Hervormde Gemeente werd, en zelfs een eigen kerk kreeg aan de Plenkert (nu een restaurant). Op het orgelbalkon van de huidige Kloosterkerk in Valkenburg hangt een predikantenbord waarop alle voorgangers van Valkenburg en omgeving sinds 1638 staan vermeld. In al zijn eenvoud geeft dit bord een mooie beschrijving van de moeite die het de eeuwen door heeft gekost om de Protestantse traditie in Zuid-Limburg in stand te houden. In de jaren zestig van de vorige eeuw trok de toenmalige Hervormde Gemeente in de kapel van een leeggekomen klooster, vandaar de naam Kloosterkerk. De kapel werd gebouwd in 1886, zie <http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/view.jsp?content=3659>. In Meerssen kerkte men sinds 1837 in een eigen Leopoldskerkje. In 1920 werden de gemeenten samengevoegd tot wat later de Hervormde Gemeente Valkenburg-Meerssen ging heten. In 1987 kwam de federatie met de plaatselijke Gereformeerde Kerk en in 2004 werd dit de Protestantse Gemeente Valkenburg-Meerssen. Het kerkje in Meerssen werd in 2010 verkocht.

B. Details van het kerkelijke werk.

B.1 Erediensten. Reguliere diensten: in Maastricht en Valkenburg / Meerssen elke zondagmorgen in resp. Sint-Janskerk en Kloosterkerk, in Vaals-Gulpen om de week in de Toeristenkerk te Gulpen en Hervormde kerk te Vaals. In Maastricht zijn er 125-175 bezoekers, in de twee heuvellandkernen varieert het aantal van ca. 25 in het laag seizoen tot vele malen meer in de zomer. Bijzondere diensten: in Maastricht is er elke maand een studentenviering verzorgd door het studentenpastoraat en iedere laatste zondagmiddag een *evening prayer*, verzorgd door een anglicaanse dominee van het NAVO hoofdkwartier in Brunssum. In Vaals/Gulpen zijn er in de maanden juli en augustus parallelle diensten in Vaals en Gulpen. In Gulpen zijn er in de zomermaanden zomeravond-zangdiensten op zondag. In Valkenburg/Meerssen zijn er elk jaar een aantal oecumenische diensten (zie B.9). Verder worden er bijzondere diensten georganiseerd, bijvoorbeeld speciaal gericht op jeugd en jongeren, of diensten met een experimenteel karakter: toneelstuk, drama, andersoortige muziek. Traditioneel is er ook de Kerstnachtdienst in de Gemeentegrot van Valkenburg.

B.2. Andere aan ons “verbonden” predikanten. Naast de eerder genoemde studentenpredikant en de drie predikanten van het AZM is er in Maastricht een predikant voor de ouderen (Ds. Hollemans, parttime tot juni 2012). Daarnaast zijn enkele pastores werkzaam in penitentiële inrichtingen en is een aantal in Zuid-Limburg wonende emeriti behulpzaam bij preekvoorziening en andere zaken.

B.3. Jeugdwerk en catechese. Vrijwel elke zondag zijn er kindernevendiensten in de drie kernen. Enkele keren per jaar worden er gezinsdiensten of jongerendiensten gehouden met daarnaast rond hoogtijdagen speciale activiteiten voor kinderen van 4 t/m 12 jaar zoals de kerstfeestviering, de palmpasenviering, “creatief in de kerk”, etc. In Maastricht is een groep van 10-15 jongeren die op vrijdagavond om de 14 dagen bij elkaar komt voor catechese en daarna soos (zie <http://maas-heuvelland.protestantsekerk.net/default.aspx?IntNavId=4445>). In het heuvelland zijn er momenteel minder kinderen en wordt de catechese naar behoefte verzorgd door de predikant.

B.4. Vorming en Toerusting. Al een aantal jaren werken de voormalige drie gemeenten samen bij het programmeren van Vorming en Toerusting. Er is een breed aanbod van gespreksgroepen, themavonden en andere activiteiten. Het programmaboekje "IN GESPREK", met daarin ook de V&T activiteiten van de gemeente Eijsden, staat op de website, zie <http://maas-heuvelland.protestantsekerk.net/default.aspx?IntNavId=4673> .

B.5. Pastoraat. Naast de klassieke situatie waarin het pastoraat werd uitgevoerd door ambtsdragers, een pastorale raad, contactpersonen, e.d., streven we er naar dat de gemeente als geheel meer naar elkaar gaat omzien waarbij de ambtsdragers de mensen daartoe stimuleren, toerusten en ondersteunen (zie Ordinantie 8.4.3, zie ook § 3.1 punt d).

B.6. Diaconaat. Er is inmiddels één college van diakenen gevormd met vertegenwoordigers uit elke kern dat een gezamenlijk collecterooster opstelt en de bijdrage aan landelijke en regionale diaconale projecten verzorgt. Vooral in de kleine kernen is de scheidslijn tussen diaconie en ouderlingen vervaagt en trekt men veelal samen op; in Maastricht is hiermee een begin gemaakt. Er zijn ook activiteiten zoals een tehuis voor vrouwen in problemen.

B.7. Missionaire activiteiten. In Maastricht was tot voor kort een ZWO-groep actief die de gemeente informeerde en activeerde omtrent zaken van zending, werelddiaconaat en ontwikkelingssamenwerking. In de kleine kernen was er geen speciale groep en werd dit aandachtsgebied meegenomen door de diaconie.

B.8. Ouderenwerk wordt gedaan door de predikant en de pastorale raad (Vaals/Gulpen) of predikant en diaconie (Valkenburg/Meerssen) of door ouderenbezoekers, gecoördineerd door de ouderling voor het ouderenwerk en PDD (pastoraal diaconale dienst) waarbij de predikant voor de ouderen (Ds. Hollemans tot 2012) wordt ingeschakeld indien dat nodig/gewenst wordt geacht (Maastricht). Verder worden er speciale diensten georganiseerd voor de ouderen die geen gewone kerkdienst meer kunnen bijwonen, bv. avondmaalsdiensten in verzorgingstehuizen in de Adventstijd en Stille week. In Maastricht en Vaals organiseert de ouderenpredikant elke tweede vrijdag van de maand een gesprekskring voor ouderen. Verder verzorgt de St. Jans-sociëteit voor 55+ elke laatste vrijdag van de maand een bijeenkomst met een gevarieerd programma.

B.9. Interkerkelijke samenwerking: Wij zijn een protestantse minderheid in een rooms-katholieke cultuur. Oecumene, d.w.z. samenwerken met onze protestantse zusterkerken en met de RK kerk, is dus een must. Enkele specifieke activiteiten:

Maastricht: onze predikant van Maastricht is lid van de Raad van Kerken Maastricht. Deze Raad organiseert de jaarlijkse Volkskerstzang in de hal van het stadhuis, waarbij de burgemeester het Kerstevangelie leest. Verder organiseert de raad de Koninginnedagviering in de St.Jan met de gedecoreerden, de gouverneur, B&W, de garnizoenscommandant en andere autoriteiten, en een dienst op 4 mei in de St.Servaas met aansluitend de dodenherdenking. Tenslotte zijn er lezingen in de Week van de Eenheid en de Vredesweek. Daarnaast onderhouden we specifiek contact met een aantal kerken:

- met de Evangelisch Lutherse Gemeente in Zuid-Limburg⁴ zijn er ca. 9 gezamenlijke diensten per jaar en ook de gezamenlijke diensten in de Stille Week . Daarnaast is er een gezamenlijke gemeenteavond en een gezamenlijk kerkenraadsoverleg.
- met de Remonstranten is er op de laatste zondag van augustus een gezamenlijke dienst met een remonstrantse voorganger; het aantal gezamenlijke diensten wordt mogelijk uitgebreid.

⁴ Deze zelfstandige PKN gemeente heeft ca. 100 leden en kerkt afwisselend in Heerlen en Maastricht. De gemeente in Maastricht gaat terug tot begin 17-de eeuw; de verhoudingen tussen de hervormde overheid en de Lutheranen was de eerste tientallen jaren gespannen en van godsdienstvrijheid was geen sprake. In 1682 verbeterde de verhoudingen en in 1684 mochten de Lutheranen een eigen kerk bouwen. De Lutherse kerk in Heerlen ontstond toen in het begin van de 20-ste eeuw grote aantallen Duitsers bij de mijnen kwamen werken. Nadat aanvankelijk een door de Staatsmijnen ter beschikking gesteld gebouw werd gebruikt is later een eigen kerk gebouwd.

-met de Oecumenische Basisgroep Maastricht vieren we de week van de eenheid en de Pinksterdienst.

- er is een goede band met onze rooms-katholieke burens op het Vrijthof: de parochie van St. Servaas. De werkgroep St.Jan – St.Servaas organiseert een aantal activiteiten zoals een thema-avond in de week voor advent en de parallele viering op eerste advent die we samen afsluiten. De kinderen maken samen palmpasensokken, wij zijn aanwezig bij de palmzegening en lopen dan de processie mee op palmzondag waarna we ieder naar onze eigen viering gaan. Leden van onze kerk zijn lid van de werkgroep oecumene van de Heiligdomsvaart. In 2004 liep een grote afvaardiging van onze kerkenraad mee in de processie van de Heiligdomsvaart en in 2011 is dit weer gebeurd.

Vaals/Gulpen Er zijn contacten met de pastores in de regio en met het pastorale team van het klooster Wittem. Jaarlijks vond kanselruil plaats op Willibrordszondag in het kader van de week van de eenheid en ook op 4 mei voorafgaand aan de dodenherdenking

Valkenburg/Meerssen Er zijn contacten met pastoors en parochies als daar een pastorale reden voor is (bijvoorbeeld: huwelijk en overlijden). Dit geldt natuurlijk ook voor de andere kernen. Daarnaast is er ieder jaar in de Kloosterkerk een oecumenische dienst waarin de pastoor van de twee Valkenburgse binnenstadparochies mee voorgaat. In deze dienst wordt het Avondmaal gevierd. De zondag daarop vindt er een oecumenische dienst plaats in één van de parochiekerken. Daarin wordt de eucharistie gevierd en dan gaat de protestantse dominee mee voor. Valkenburg - Meerssen participeert, met Vaals - Gulpen en pastoors uit het dekenaat Gulpen en de omgeving van Meerssen in de Interkerkelijke recreatieraad van Kerken. Op 4 mei wordt deelgenomen aan de dodenherdenking. In de synagoge te Meerssen is dan een bijeenkomst waarin wordt voorgegaan door sprekers uit de rooms-katholieke, de joodse en de protestantse traditie. Deze bijeenkomst vindt plaats vóór de burgerlijke herdenkingsbijeenkomst. In Valkenburg wordt deelgenomen aan de burgerlijke herdenking, en wordt namens de Classis Limburg van de Protestantse Kerk in Nederland door de predikant van Valkenburg-Meerssen een krans gelegd bij het monument.

Euregio. Via de classis Limburg participeren wij in de Euregio, Dit is destijds ontstaan uit de contacten tussen Vaals, Aachen en Eupen. Eenmaal per jaar is er een oecumenische Euregionale conferentie. Vanuit de 3 kernen doen hier een aantal van onze leden aan mee. Omdat in Vaals veel Duitsers/ Duitssprekenden wonen ligt voor de hand deze contacten vooral daar uit te breiden.

B.10. Doorgangshuis / hoog opleidingsniveau. Karakteristiek voor onze gemeente is het aanzienlijke verloop; dat was al zo in de 17-de eeuw (zie A.1). Veel gemeenteleden komen werken bij de universiteit, HBO instellingen, AZM, Rijkswaterstaat, DSM, etc. en vertrekken na verloop van tijd weer. Ook gaan velen na hun pensionering terug naar het noorden, bv. omdat men niet oud wil worden in een gebied waarvan men de taal niet goed verstaat. Deze "migranten" zitten vaak in de hogere segmenten van de arbeidsmarkt. Het opleidingsniveau in de drie kernen van de gemeente is dus redelijk hoog. Het omgekeerde, d.w.z. na pensionering verhuizen naar Limburg, komt overigens ook voor.

B.11. Verwante Stichtingen. Stichting Vrienden van Sint Jan. Deze zorgt er voor dat in de zomer de Sint Janskerk kan worden bezichtigd. Jaarlijks beklimmen ca 15.000 toeristen tegen een kleine vergoeding de toren van de kerk. Zij worden gastvrij ontvangen door ca 25 vrijwilligers, die de bezoekers informeren over historie en karakter van de kerk. Met de opbrengst hiervan en van andere acties zoals de Chagall expositie in 2009, leveren de Vrienden een financiële bijdrage aan de niet-subsidiabele kosten van onderhoud, herstel en inrichting van het kerkgebouw. Voorbeelden: de renovatie van het orgel, een geluidsinstallatie met "nagalm" (onmisbaar in een kerk van mergel), de restauratie van de toren, een nieuw uurwerk op de toren, enz..

Stichting Vriendenkring van de toeristenkerk in Gulpen-Vaals. Deze stichting is in de jaren 60 voor de bouw van de Toeristenkerk in Gulpen in het leven geroepen. De leden bestaan overwegend uit toeristen die min of meer regelmatig in Vaals of Gulpen komen kerken. Bezoekers geven hun naam en adres op en worden eenmaal per jaar benaderd voor een financiële bijdrage. Op deze manier genereert de stichting inkomsten waarmee speciale

projecten in Vaals en Gulpen, mogelijk werden: de bouw van de Toeristenkerk in Gulpen, de traplift in Gulpen, uitbouw van de zolderverdieping van de Oude Pastorie in Vaals, brandgeschilderde ramen in de kerk te Vaals, etc.

Stichting Gereformeerd Weeshuis. Financiert reeds jaren een deel van de kosten van de studenten predikant en het jeugdwerk.

B.12.Ontmoetingscentra. In **Maastricht** beschikken we over het Trefpunt Sint Jan in de wijk Daalhof. De jeugd heeft er een eigen honk en er worden vergaderingen / bijeenkomsten gehouden. In **Vaals** staat naast de Hervormde Kerk de "Oude Pastorie". De begane grond heeft een vergaderruimte, koffiezaal en consistoriekamer; de kelder en bovenverdiepingen zijn verhuurd. In **Gulpen** wordt de koffiezaal van de kerk door de week 's avonds als vergaderruimte gebruikt, overdag is ze verhuurd aan de Buitenschoolse opvang. In **Valkenburg** worden vergaderingen gehouden in de koffieruimte van de Kloosterkerk.

Bijlage C. Wonen in Maas-Heuvelland.

Het Heuvelland is een plateau doorsneden door beekdalen: de Gulp en de Geul zijn de bekendste. Het is er mooi; een eldorado voor wandelaars en fietsers. Aan de westkant ligt het Maasdal met daarin Maastricht: stad van Sint Servaas, onze Sint Jan en vele andere kerken, stad om te winkelen of te studeren, stad waar velen uit het noorden graag een weekend doorbrengen. Stad ook waar telkens weer een aanleiding wordt gevonden om in optocht te gaan: met een processie, met de carnaval, de reuzen of de hermenie. Zo ook in de dorpen.

Je leeft hier ook "midden in Europa" met aan de oostgrens de keizerstad Aken, aan de zuidgrens de bisschopsstad Luik en in Belgisch Limburg Tongeren en Hasselt binnen handbereik. Brussel is iets meer dan een uur hier vandaan en een concert in Luxemburg is te doen: 2 uur met de auto. Vanuit Maastricht ben je in ca 3 uur in Parijs als je in Luik overstapt op de Thalys. In het eigen theater hoor je 4 à 5 talen: Nederlands, Duits, Vlaams, Frans en natuurlijk Mestreechs/Limburgs. De grenzen zijn er eigenlijk niet meer; velen doen inkopen in Luik of Aken.

Toch is het hier dicht bevolkt: in het gebied begrensd door Aken, Luik, Tongeren, Hasselt, en Heerlen wonen zo'n 3 miljoen mensen: evenveel als in de Randstad en op een kleiner oppervlak. Toch oogt het niet vol want de drukte ligt veelal achter de heuvels om je heen..

Vroeger leefden de mensen vooral van het agrarisch bedrijf en in de stad, dankzij Dhr. Regout met zijn aardewerk, van de industrie. Nu zijn de universiteiten van Maastricht en Aken, het bestuur, de diensten, toerisme en de middenstand de voornaamste inkomstenbronnen. Die omschakeling gaat nog steeds door en werpt z'n schaduwen op de onderkant van de arbeidsmarkt. Maas/Heuvelland omvat 8 burgerlijke gemeenten: Gulpen-Wittem, Maastricht, Eijsden-Margraten, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul en delen van Nuth en Voerendaal. Totaal wonen er ca 190.000 mensen op ca 275 km². Meer informatie is te vinden op Wikipedia en op de websites van de gemeenten en provincie:

www.gulpen-wittem.nl
www.eijsden-margraten.nl
www.vaals.nl
www.limburg.nl

ww.maastricht.nl
www.meerssen.nl
www.valkenburg.nl

Vastgesteld door Kerkenraad Maas-Heuvelland op 15 juni 2011.

Voorzitter kerkenraad:
Scriba kerkenraad :